

Seisatan kalmistuväraval.

Kalmistu on viimne rahupail. Kalmistul puhkavad meie isad - emad, õed - vennad, tuntud ja tundmata sõbrad - kõik need, kes oma käte- või vaimutööga on loonud, võidelnud kätte meie tänapäeva materiaalsed huvid, meie moraalse palge. Kuidas meie sellest aru saame ja seda austame, seda võib järeldada juba kalmistuväraval seisatades. On ju vana tõde, et kalmistu on rahva kultuurilise ja moraalse taseme peegelpilt.

Meil sotsialistlikus ühiskonnas, kus on saavutatud kõigi inimeste võrdõiguslikkus, peaks see avalduma ka kalmistul. Seega peaksime jõudma selleni, et siin ei saaks luua lõkkelo eraomanduslik individualism, kus iga leinaja toimib oma kallite kalmude juures suvakohaselt. Abita ja juhendamiseta jäetud hauaplatsi omanik võib hävitada üksik milliseid endisi hauaplatsipiirdeid, ehitada igasuguseid betoonmüürikeid, istutada puid ja põõsaid, sinna kuhu talle meeldib, asetada haudadele lillede jaoks klaaspurke, pudeleid ja isegi konservikarpe. Muidugi on ka neid, kes ei leia üldse vajadustki omakste haudu korrastada, jättes need lohkava umbrohu ja isegi jäätmete "ilustada". Neile lisanduvad muidugi hauad, millel pole enam hooldajaid.

Selline olukord solvab kõiki neid, kes tahavad või on puudlikult korrastanud haudu tänapäeva moraali ja esteetilise maitse kohaselt.

Ehkki meil pole kohapeal kalmistuarhitekte ega aednikke, siiski saaks siin mõndagi paremini teha. Mingid juhendid, korraldused ja eeskirjad on siingi välja antud, kuid rahva enamikule teadmata. Teatud määral on võimalik nõud saada Viljandi matusebüroolt, kus on tutvumiseks ka Eesti NSV Kommunaalmajanduse ja Elanikkonna Elukondliku Teenindamise Ministeeriumi poolt 1968.a. välja antud brošüür, Juhendmaterjale matmispaikade kujundamiseks. Kuid selletagi oskaksime vanades kalmistutes võsa juurida, hekke (kui need on sobival kohal) noorendada, mahajäetud, korratud piirdeid ja katkised kalmumärgid eemaldada ja inetuks muutunud korrastada. Muidugi tuleb arvestada, et vanu raudaedu,

malmriste ja teisi kalmumärke kõrvaldades peame kull igakordselt kuisimuse kooskõlastama matusebürooga, kuna meie kalmistul on nende seas küllaltki tihti kunstiväärtuslikke sepiseid.

Tekib veel teinegi probleem. Kas on kellelgi moraalset õigust kõrvaldada oma hoolduseta jäänud kalmudelt riste ja teisi mälestusmärke, kui need on terved. Paigaldati need ju kunagi selle mõttega, et hauakoht ja inimese mälestus säiliks ka siis, kui tal enam pole omakseid. Need ristid ja kivid ei vaja hauakunkaid, nad on omal aukohal ka siis kenad, kui nende ees on kalm tasandatud ja kaetud muru või teiste looduslike taimedega. Kas meil tõesti on nii suur maa puudus, et peame alati peale matma, hävitama inimese mälestust, kallimat ja karmimat kultuurirahva elus.

Präegu on kultuurmälestuste kaitse aasta. Selle raames tuleks leida võimalusi ka möödunud aegade tüüpilisi kalmistuid (vähemalt osaliseltki) säilitada. Meil Viljandis sobiks selleks suurepäraselt Riia maantee kalmistu kabeli lähim ümbrus.

Ajastul, mil uhkeldatakse eluruumides möödunud aegade mööbli, seinakellade, kohviserviiside ja muuga, ei ole omaaegse kalmistu kujundus kaugeltki mitte ajast maha jäänud maitse kuisimus.

Samuti pole vanade kalmistute kaitse alla võtmine sugugi imelikum kui vanade ehituste, parkide jne. kaitsmine. Muidugi ei tähendaks kalmistu kaitse alla võtmine hauaküngaste taastamist, malmristide ja raudaedade võõpamist alumiiniumvärvidega.

Uute haudade korrastamisel metsakalmistul peame aga arvestama, et see kujundus, mis on sobiv vanades kalmistutes, sinna ei sobi. Metsakalmistu looduslikes tingimustes ei sobi kasvatada ehisaiaanduse tippsaavutusi - roose. Puude varjus ei kasva palju hooldustööd nõudev muru, kull aga varjusallivad mägitaimed. Alati sobib kõikjal kaunis keraamiline vaas lõikelilledega.

Hauaplats oma puhtuse ja kujunduse poolest olgu lihtne, tagasihoidlikult lahkuma isiku omapära meenutav aga mitte hauaplatsi hooldaja uhkeldavale isiksusele ja tema majandusliku kandejõule hinnangu andmiseks.

Kalmistute korrastamisel on palju probleeme, mida ei suudeta lahendada omapead ja mis ei mahu ajalehe artikli raamidesse. See pärast oleks vajalik:

1. Matusebüroo avaldagu kohalikus ajalehes ja ka eraldi bulletäänis, kuidas ja millega ta saab abistada kalmude korrastamisel.

2. Kommunaalteenvõtete Kombinaat organiseerigu hoogtööpäevi kalmistute heakorrastamiseks arvestusega, et nendest osavõtt ei kujuneks ainult tööveteranide tegevusväljaks, vaid noorte aukohuseks.
 3. Kultuurimajades viidagu läbi loengute tsükleid ja näitusi kalmistute heakorrastamise alalt.
 4. ENSV Looduskaitse Seltsi ja Aianduse- Mesinduse Seltsi kohalikud osakonnad organiseerigu konsultatsioone kalmistute haljastamise küsimustes.
 5. Aiandeis olgu hooajal saada kauneid kalmistulilli, nagu mugul- begooniaid, gloksiiniaid j.t.
 6. Kommunaalteenvõtete Kombinaat ja kalmistu töötajad olgu enda suhtes nõudlikumad kalmistutel puhtuse ja korra pidamise tingimuste loomisel kui ka inimeste teenendamisel liiva ja muu vajaliku materjali kohaletoomisel.
 7. Teeninduskombinaat "Leola" jätkaku oma traditsiooni koos teiste toodetega ka kalmumärkide näituste korraldamisel.
 8. Viljandi Rajooni TSN Täitevkomitee viigu läbi igal aastal kalmistute ulavaatusi.
- Neid soovitusi osaltki ellu viies muutuks meie kalmistute välisilme tunduvalt.

O.Niinemäe